

התעתיק מלועזית לעברית

כללי התעתיק מלועזית לעברית נדונו מחדש במליאת האקדמיה ללשון העברית בישיבותיה בשנים תשס"ד-תשס"ז.¹
 הכללים אושרו סופית בישיבת מליאת האקדמיה בד' בסיוון תשס"ז, 21 במאי 2007 (ישיבה רצו). הודעה על אישור הכללים פורסמה ברשומות, ילקוט הפרסומים 6300, כ"ז באלול תשע"א, 26 בספטמבר 2011, עמ' 1.6839.
 בישיבת המליאה מיום י' במרחשוון תשע"ח, 30 באוקטובר 2017 (ישיבה שנה) - אושר תיקון בכללים החדשים.

הקדמה

כללי התעתיק שלהלן מכוונים לשמות של אנשים, של מקומות, של מוסדות וכיו"ב מלשונות זרות שאינן שמיות, והם אינם חלים בהכרח על מילים שאולות מן הלעז. שמות שיש בהם מנהג כתיבה מושרש בעברית, אפשר לכתוב אותם כמנהגם (כגון טשרניחובסקי, חלם, ליטא).

ביסוד הכללים מונח העיקרון שאין מתעתיקים את השמות על פי כתיבם במקורם כי אם על פי הגייתם הנשמעת לנו. התעתיק מבוסס על ההגייה בעברית בת ימינו ועל מימושה באותיות העבריות. הגיים זרים שאין להם מקבילות במערכת ההגה העברית מתועתקים בסימני ההגיים המצויים הקרובים להם במבטאם. בשלושה מקרים הוחלט לסטות מן העיקרון ולהוסיף סימן הבחן (גרש): ד' [ð], ח' [x], ת' [θ]. הן נוספות על האותיות המוגרשות שכבר השתרשו בכתיבה העברית: ג', ז', צ'.
 הכללים אינם מכוונים לתת מענה לדרך קליטתם של ההגיים הזרים במערכת ההגה העברית, ואולם שפע הדוגמאות המלווה את הכללים יש בו רמזים לדרך הביצוע של

1 הכללים החדשים מבטלים את הכללים שנקבעו בעבר. הכללים הישנים אושרו במליאת האקדמיה בג' בתמוז תשל"ה, 18 ביוני 1975 (ישיבה קכג), ופורסמו ברשומות, ילקוט הפרסומים 2367, כ"ט באלול תשל"ז, 12 בספטמבר 1977, עמ' 2396-2398, בחתימת שר החינוך והתרבות דאז, אהרן ידלין.

כמה וכמה הגיים שאינם בלשונו. ניתנו דוגמאות לכתיבים שונים לאותו הגה, וכן להגיים שונים המתפרשים בהגייה העברית כשווים. לדוגמה: בהגה [m] מובאים שמות שיש בהם תנועה מאונפפת (ליון - Lyon) או ההגה הנכתב בספרדית ñ ובאיטלקית gn (בונויאל - Buñuel, בולוניה - Bologna).

הכללים מותאמים לשני הכתיבים - המנוקד והמלא; לפי הצורך צוינו שניהם. התעתיק בכתיב המלא אין בו כדי לתת תמונה מלאה של התנועות, בדומה לכתיב המלא של מילים עבריות.

שיטת הניקוד בתעתיק מבוססת על כללי "ניקודן של מילים לועזיות בלשונו" שנקבעו ב"החלטות האקדמיה בדקדוק". לפי כללים אלו: (א) כל תנועות u, i, o, נכתבות מלא; (ב) ניקוד התנועות a ו-e הוא על פי הניקוד המקובל של המילים בעברית, בדרך כלל בלי להתחשב במקום ההטעמה; (ג) השוואים הם שוואים נחים ואין משתמשים בחטפים. אין מסמנים שווא בסוף המילה.

הערות למעיינים

- בכללי התעתיק שלושה פרקים: העיצורים; התנועות והדו־תנועות; הדגש.
- בתעתיק העיצורים שלוש טבלאות. בטבלה א מובא תעתיק ההגיים (מסודרים לפי האל"ף-בי"ת הלטיני בקירוב). בטבלה ב מובאים כתיבים מושרשים של מקצת ההגיים. בטבלה ג ניתן מפתח הפניות לתעתיק ההגיים לפי האל"ף-בי"ת העברי.
- האותיות וצירופי האותיות שבטור הראשון בטבלאות א ו-ב אינם משקפים בהכרח את הכתיב המשמש בשמות המודגמים אלא את אופן הביצוע של ההגיים. לפי הצורך צוינו ההגיים בסימנים המשמשים בתעתיקים המדעיים.

1. העיצורים

טבלה א – לפי הגייים (ההגיים מסודרים לפי סדר האל"ף-בי"ת הלטיני בקירוב)

ההגה	התעתיק לעברית	דוגמאות
b	ב (בלי ניקוד: ב)	בון (Bonn), רֶבֶטִיקו (Pεμτέικο)
d	ד	דבלין (Dublin)
ð	ד'	סאד'רן קרוס (Southern Cross)
f	פ (רפה)	פירנצה (Firenze), פילדלפייה (Philadelphia), שוורצקופף (Schwarzkopf), פון־ (von), פוג'י (Huzi)
g	ג	גרנדה (Granada), קינג (King)
ǰ, dʒ	ג'	ג'ון (John), ג'נובה (Genova), ג'ורג'ו (Giorgio), איטלקית) ראו גם להלן טבלה ב.
h	ה	הולנד (Holland)
k	ק	קלן (Köln), קנדה (Canada), אוקספורד (Oxford), קיטו (Quito), ז'קלין (Jacqueline), קיאנטי (Chianti)
l	ל	לונדון (London), ולנסה (Wałęsa, פולנית)
m	מ	מישיגן (Michigan)
n	נ	ניו יורק (New York), קאן (Cannes), קינג (King), ולנסה (Wałęsa, פולנית), ליון (Lyon), בולוניה (Bologna), בוניואל (Buñuel)
p	פ (בלי ניקוד: פ) פ כפופה גם בסוף מילה	פומפיי (Pompei), פֶנום־פֶן (Phnom Penh), שוורצקופף (Schwarzkopf), בוטרופ (Bottrop)
r	ר	רומא (Roma), קרטר (Carter)
s	ס ההגה s לא יתועתק ב־ש.	סורבון (Sorbonne), סטוקהולם (Stockholm), סנש (Szenes), סֶזאן (Cézanne), לה נַסיון (La Nation)
ʃ, ʒ	ש (בלי ניקוד: ש)	שפילד (Sheffield), שילר (Schiller), שיקגו (Chicago), שקודה (Škoda), בודפשט (Budapest), שטוטגרט (Stuttgart), שימנובסקי (Szymanowski), שנקוויץ' (Sienkiewitz), בְרֶשָה (Brescia), -שן (tion-, אנגלית)
t	ט גם th באנגלית הנהגה t.	טיטו (Tito), טוקיו (Tōkyō), וטיקן (Vatican), קטמנדו (Kathmandu), בארט (Barth), גרמנית), שמיט (Schmidt); טומפסון (Thompson)

ההגה	התעתיק לעברית	דוגמאות
θ	ת' באנגלית – רק th הנהגה θ ראו גם להלן טבלה ב.	ת'סלוניקי (Θεσσαλονίκη), ת'ור (þor), איסלנדית), ת'אצ'ר (Thatcher), הית'רו (Heathrow)
ts	צ בגבול בין צורנים: טס .	ציריך (Zürich), ונציה (Venezia), גליציה (Galicja); בוטס (Boots; -s צורן רבים)
tʃ, tʂ	צ' ראו גם להלן טבלה ב.	צ'רצ'יל (Churchill), ת'אצ'ר (Thatcher), בוטיצ'לי (Botticelli), צ'נסטוח'ובה (Częstochowa)
v	ו – בראש מילה תמיד, ובאמצע מילה אם אינה סמוכה לחולם או לשורוק (בכתיב לא מנוקד תכתב ו כפולה לפי כללי הכתיב המלא). ב (רפה) – בסוף מילה תמיד, ובאמצע מילה בסמוך לחולם או לשורוק	ונציה (Venezia), וירצבורג (Würzburg), ליינרפול (ליוורפול; Liverpool), ז'ננה (ז'נווה; Genève) לבוב (Lwów), מנטובה (Mantova), קייב (Київ)
w	ו (בכתיב לא מנוקד תכתב ו כפולה לפי כללי הכתיב המלא). ראו גם להלן הדורותנועות.	וינדזור (Windsor), וודסטוק (Woodstock), הוליווד (Hollywood), אוון (Owen), פּאָוּל (פאוול; Powell), ואז (Oise, צרפתית)
x	ח' ראו גם להלן טבלה ב.	ח'רושצ'וב (Хрущёв), ח'ואן (Juan), ח'ורח'ה (Jorge), ח'אריס (Χάρης)
y	י (בכתיב לא מנוקד תכתב י כפולה לפי כללי הכתיב המלא). ראו גם להלן הדורותנועות.	מאיה (Maya), רִיִקְנָאִיק (רייקיאוייק; Reykjavík), יורג'ס (Γιώργος), ילצין (Ельцин), וִיוֹן (Villon), צרפתית), פוטיומקין (Потёмкин)
z	ז	ז'בולן (Zvolen), זלצבורג (Salzburg), לידז (Leeds), סִבֵּרִי (טיימו; Times), זבארו (Sbarro)
ʒ, ʒ̣	ז'	ז'אן (Jean), ז'ורז' (George), צרפתית), דבוז'ק (Dvořak), קְז'יִמְיֵז' (קז'ימיז'; Kazimierz)

טבלה ב – כתיבים מושרשים
 כשיש נוהג כתיבה מושרש, אפשר לדבוק בו במקרים האלה:

ההגה	התעתיק הרגיל	הכתיב המושרש	דוגמאות
dʒ, ʒ	ג'	דג', דז'	קיימברידג' (Cambridge), לודז' (Łódź)
k	ק	כ (בלי ניקוד: כ)	בורדיסטן, אלכסנדר, בריסטופר
t	ט	ת	גֶתֶה (Goethe), תאילנד (Thailand)
θ	ת'	ס (בשמות ספרדיים)	סרגוסה (Zaragoza), סֶרוּוּנְטֶס (Cervantes)
tʃ, tʃ̣	צ'	טש	טשרניחובסקי, רוטשילד, דליטש (Delitzsch)
x	ח'	ח, כ (רפה)	חרקוב (Харьков), מינכן (München), באך (Bach)

טבלה ג – מפתח הפניות לפי הא-ב העברי
 ההפניות הן לטבלה א אלא אם כן צוינה במפורש הפניה לטבלה ב.

ההגה	האות העברית
p	פ
f	פ (רפה)
ts	צ
tʃ, tʃ̣	צ'
k	ק
r	ר
ʃ, ʃ̣	ש
θ	ת'

ההגה	האות העברית
x	ח
x	ח'
(ts), t	ט
y	י
k	כ
x	כ (רפה)
l	ל
m	מ
n	נ
s	ס
θ	טבלה ב, θ

ההגה	האות העברית
b	ב
v	ב (רפה)
g	ג
dʒ, ʒ	ג'
d	ד
ð	ד'
h	ה
v	ו
w	ו
z	ז
ʒ, ʒ̣	ז'

2. התנועות והדו־תנועות

א. התנועות

התנועה	התעתיק המנוקד	בלי ניקוד	דוגמאות ²
a	בהברה פתוחה אָ (בסוף מילה אָה, להוציא כתיבים מושרשים); סגורה באמצע מילה אֶ; סגורה בסוף מילה אֶ; ⁴ סגורה כפליים סופית או המסתיימת ב־פּ, ב־צ - אֶ; בשמות קצרים אָא ראו עוד להלן סעיף ב, 2.	באמצע מילה באם הקריאה א או בלי סימן מיוחד	פְּלֶרְמוֹ (Palermo), שֵׁיקָגוֹ (Chicago); קוֹרְסִיקָה (Corsica), אַמְרִיקָה (America); רומא, ליטא; דְּבִלִין (Dublin), סַפּוֹרוֹ ³ (Sapporo), נורמַנְדִי (Normandie); סֵנְגָל (Sénégal), קַרְאָקֵס (Caracas); מְנֶהִים (מנהיים; Manheim), סְקוּטְלַנְד (Scotland), בָּאֹבָב (baobab); קַאן (Cannes), נְפָאֵל (Nepal), תְּ'אצ'ר (Thatcher)
e	בהברה פתוחה אֶ; פתוחה בסוף מילה אָה; סגורה באמצע מילה אֶ; סגורה בסוף מילה אֶ, אבל אם ההגייה הרווחת מלעילית - אֶ; סגורה כפליים סופית אֶ	בדרך כלל לא תסומן ב־י או בסימן מיוחד ⁵	וֵרונָה (Verona), אֶדִיפּוּס (Οἶδος), אֶז'ֵן (Eugène, צרפתית); בוּאַסְיֶה (Boissier); פִּירֶנְצָה (Firenze), נְפָאֵל ³ (Nepal); סְרֶגִי (סרגיי; Cepreñ), שוֹפּוֹן (Chopin); דֶנְוֶר (דנוור; Denver), פּוֹרְסֵל (Purcell); קוֹלֵן (Köln), שוּבֶרְט (Schubert)
i	אִי	י	הֵלְסִינְקִי (Helsinki), לֵידֶז (Leeds), צִירִיךְ (Zürich), קַאמִי (Camus, צרפתית), אוּלִימְפּוּס (Όλυμπος), וִיסוֹצְקִי (Wysocki), בּוּסוֹקַדַּסִי (Бусоқадаси), קוּשָׁדַסִי (Kuşadası)
o	וּ	וּ	קוֹרְדוֹבָה (Córdoba), לוֹנְדוֹן (London), בוֹרְדוֹ (Bordeaux), קִירְקֶגוֹר (Kirkegaard/ Kirkegård), אוּסְטְרַלְיָה (Australia)
u	וּ	וּ	בוּלְגָרִיָה (Bulgaria), הַמְבוּרְג (Hamburg), שְׁרֶבוּר (Cherbourg), בְּלוּמְבֶּרְג (Bloomberg)

2 בחלק מן הדוגמאות התנועות הנדונות מסומנות באות מעובה.

3 ההברה סגורה בדגש על פי הכלל בסעיף 33 להלן.

4 אבל ראו להלן סעיף ג, ay.

5 אבל ראו להלן סעיף 33 וסעיף ג, הערת כוכבית ew.

ב. האות א

1. הברה הנפתחת בתנועה תיכתב ב־א, לדוגמה: איטליה (Italia), גאיה (Goa), אונורה (Honoré), אובֶרֶאָמֶרְגָאוּ (Oberammergau).
2. תנועת a אפשר לציינה ב־א במקום שהיעדרה עלול לגרום שיבוש בקריאה, כגון קראקס, ובעיקר ראוי לכותבה בשמות קצרים בני שתיים-שלוש אותיות (בלי ה־א), כגון צ'אד (Chad). ראו לעיל סעיף א, התנועה a, ולהלן סעיף ד, 2. שמות שכבר נשתרש בהם הכתיב בלי א ייכתבו כך, כגון יֶפֶן.
3. כשלפני א באה התנועה e ואחרי ה־א אין אם קריאה, התנועה e מצוינת ב־י, למשל ניאפוליס (Neapolis); אבל לאונרדו (Leonardo), קוראה (Korea).

ג. הדו־תנועות היורדות

דוגמאות		בלי ניקוד	התעתיק המנוקד	הדו־תנועה
לאורה בראון נאוטילוס אאוגוסטו	לְאוֹרָה בְּרָאוֹן נְאוֹטִילוֹס אֶאוּגוֹסְטוֹ	אאו	אָאוּ	*aw
זאוס אאורידיקה	זְאוֹס אֶאוּרִידִיקָה	אאו	אָאוּ	*ew
סלואו	סְלוּאוּ (slow)	אואו	אָאוּ	ow
וייס טייוואן ורסיי	וִיִּיס טְיִיוָאן וֶרְסִיי	איי	אָי (בסוף מילה אֵי)	ay
בייג'ין פומפיי מיי וסט	בֵּיג'יִן פּוֹמְפֵי מֵי וֶסְט	איי	אָי (בסוף מילה אֵי)	ey
אויגור אוי קלט	אוּיגוֹר אוּי קֶלֶט	אוי	אוּי (בסוף מילה אוֹי)	uy
אויגן האנוי	אוּיגָן הָאנוּי	אוי	אוּי (בסוף מילה אוֹי)	*oy

* הדו־תנועות aw, ew, oy עברו לפעמים לעברית גם בביצועים אחרים:

- aw: או (בלי ניקוד: אּו), למשל אִיגוֹסְטוֹס.
- ew: אֵי (בלי ניקוד: אֵי), למשל אִירוּפָה; אָ או אֵ (בלי ניקוד: אּוּ), למשל סְלוֹקוּס (בלי ניקוד: סלווקוס).
- oy: אֵי (בלי ניקוד: אֵי) - ללא סימן, למשל אִדִּיפּוֹס, פְּנִיקָה.

ד. הדו־תנועות העולות

1. בדו־תנועות העולות מותרות שתי אפשרויות – פירוק הדו־תנועה לשתי הברות ב־א, כגון בּוּאָנוֹס, דִּיאָגוּ (ובלי ניקוד: בואנוס, דיאגו); או בלי א, כגון בּוּנוֹס, דִּיגוּ (בכתיב מלא: בונוס, דייגו).
2. שמות בעלי הדו־תנועה [ya] באמצע מילה ייכתבו יא – גם בכתיב המנוקד, כגון שוּמְיָאָץ (Sumiac), קוּנְיָאָק.

3. הדגש (החזק והקל)

- א. בדרך כלל אין מציינים הכפלה, למשל אַנִּי (Annie), אבל מותר לסמנה בדגש חזק אם יראה בו המנקד צורך, למשל אָנָּה (Anna, איטלקית). אין מסמנים את ההכפלה באות כפולה.
- ב. כשהגיים [p],[b] – המתועתקים בּ, פּ – באים אחרי תנועה, ההברה נחשבת סגורה ומנוקדת בהתאם (בתנועות e-r a). לדוגמה: נְפָאֵל, יִפּוֹ, גְבוֹן, בּוּדֶפֶשֶׁט, הִיִּדְרֶד, בְּאִיבֵב.
- ג. בי עיצורית הבאה אחרי התנועה i יסומן דגש. לדוגמה: אַנְגְלִיָּה (בלי ניקוד: אנגלייה), אִיֹּס, אַבְדִּיָּה (בלי ניקוד: אבדייה).
- ד. דגש קל לא יסומן באותיות ג, ד, וכמובן לא באותיות ג', ד', ת'. לדוגמה: גְרַנְדָּה, קִינְג ג'וֹרְג', דְּבוּז'ק, וִינְדְזוֹר, ד'ה מְרָקֵר, ת'אצ'ר.⁶
- ה. לאחר אותיות מש"ה מסומן דגש חזק באות הראשונה של שמות לועזיים כבמילים עבריות, למעט בפ"א רפה (ובכ"ף רפה), לדוגמה מְג'קְרֶטָה, שְׂצ'כְּנָה, מְת'וֹר אבל מְפִינְלָנְד. [שסו]